

PRZESTĘPCZOŚĆ ZWIĄZANA Z NIELEGALNĄ IMIGRACJĄ W KONTEKŚCIE PRZEMIAN ZJAWISKA I PRAWA

1. Uwagi wstępne

Od czasu otwarcia przez Polskę swoich granic kraj nasz stał się miejscem nasilonej imigracji obywateli wielu państw z różnych kontynentów. Zjawisko to występowało z wykorzystaniem tras lądowych, powietrznych i morskich, zarówno na przejściach granicznych, jak i poza nimi, w zorganizowanych strukturach przestępczych lub indywidualnie. Jego rozwojowi sprzyjały czynniki wynikające zarówno z sytuacji w kraju pochodzenia cudzoziemców (wojny, prześladowania, klęski żywiołowe, trudna sytuacja gospodarczo–społeczno–polityczna), jak i z sytuacji Polski (udane reformy gospodarcze, dobra sytuacja ekonomiczna kraju, zapotrzebowanie na tanią siłę roboczą, niewysoki wskaźnik bezrobocia, stabilna władza, demokratyczne rządy, położenie Polski na trasie międzynarodowych szlaków komunikacyjnych w Europie, atrakcyjność Polski z związku z obecnością we Wspólnocie Europejskiej, w tym z powodu swobody przepływu osób, usług i towarów)¹.

Na przestrzeni ostatnich 20 lat zjawisko to, w zależności od różnych czynników (politycznych, społecznych, gospodarczych, zarówno Polski, jak i krajów pochodzenia imigrantów), ulegało przemianom. Powodowało to pozytywne i negatywne implikacje dla naszego kraju. Następstwa mające wymiar pozytywny stanowiły w szczególności: napływ taniej siły roboczej, rozwój handlu, turystyki, a następstwa negatywne dotyczyły głównie zachowań przestępczych cudzoziemców². W związku z tym nasuwają się dwa pytania:

- 1) w czym przejawiał się kryminogenny charakter nielegalnej imigracji cudzoziemców do Polski?

1 Szerzej: K. Laskowska, *Przestępczość cudzoziemców w Polsce w latach 1989–2007 w świetle statystyk policyjnych – skala, dynamika, prognozy zagrożeń po wejściu do strefy Schengen*, (w:) M. Zdanowicz (red.), *Polska w Schengen*, Białystok 2009, s. 229–233 i przypisy tam powołane.

2 Szerzej: B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2004, s. 1035–1036 i powołane tam przypisy.

2) Jak polskie prawo karne reagowało na zachowania związane z nielegalną imigracją?

Do udzielenia odpowiedzi na powyższe pytania wykorzystano dane statystyczne oraz informacje uzyskane od funkcjonariuszy Straży Granicznej oraz przepisy prawne, w szczególności regulacje kodeksu karnego z 1997 r. Niniejsze opracowanie ma charakter kryminologiczno–prawny. Ma na celu ukazanie fenomenu nielegalnej migracji do Polski jako zjawiska o charakterze negatywnym (przejawiającym się głównie w niezgodnych z prawem zachowaniach składających się na nie) i dokonanie oceny zakresu odpowiedniości przyjętych w tym zakresie rozwiązań prawnokarnych.

2. Kryminogeny charakter zjawiska nielegalnej imigracji do Polski

Przystępując do rozważań, trzeba w tym miejscu wyjaśnić pojęcie „imigracja”, które jest istotnym elementem analiz w niniejszej publikacji. W tym celu posłużono się definicją autorstwa Z. Kawczyńskiej–Butrym. Na jej podstawie pod pojęciem „imigracja” przyjęto rozumieć „przyjazd z innego kraju i przebywanie przez pewien okres w kraju przyjmującym”³, a po dodaniu przymiotnika „nielegalna” należy wnioskować, że zjawisko to obejmuje „niezgodne z prawem, zarówno przedostanie się (przekroczenie granicy) na teren naszego kraju, jak i pobyt na jego terytorium”.

Jak pokazały doświadczenia Straży Granicznej, szczególny problem wynikający z nielegalnej imigracji dotyczył liczb cudzoziemców nielegalnie przekraczających granicę lub usiłujących tego dokonać. Dlatego w tym miejscu rozważań należałoby przedstawić ilościowy obraz osób zatrzymanych przez Straż Graniczną za popełnienie takich czynów. Informacje w tym zakresie zawiera tabela nr 1.

Tabela 1. Zatrzymani przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy wbrew przepisom prawa lub jego usiłowanie w latach 1998–2010⁴

Rok	Liczba zatrzymanych
1998	7 222
1999	8 882
2000	9 994

3 Z. Kawczyńska–Butrym, *Migracje. Wybrane zagadnienia*, Lublin 2009, s. 11.

4 Niestety, nie udało się uzyskać danych za pozostałe lata.

2001	6 184
2002	5 372
2003	6 040
2004	5 762
2005	4 526
2006	4 000
2007	3 222
2008	5 797
2009	3 581
2010	2 349

Źródło: <http://www.sg.gov.pl.>, <http://www.strazgraniczna.pl.>, Raport o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce w 2000 r., MSWiA, Warszawa, maj 2001, s. 28; Raport o stanie bezpieczeństwa państwa, MSWiA, Warszawa 2000, s. 58., Raport na temat przeciwdziałania i zwalczania przestępczości granicznej w Polsce w 2003 r., MSWiA, Warszawa, październik 2004, s. 9.

Zanim nastąpią odniesienia do powyższej tabeli, należy zauważyć, że rzeczywisty obraz nielegalnej imigracji do Polski w aspekcie ilościowym nie jest możliwy do ustalenia ze względu na fakt stosowania przez imigrantów różnorodnych skutecznych sposobów niezgodnego z prawem przedostawania się do naszego kraju. Dlatego należy przyjąć, że statystyki Straży Granicznej stanowią źródło oficjalnych danych tylko w zakresie ujawnionych zatrzymań osób nielegalnie przekraczających lub usiłujących tego dokonać. Z pewnością prawdziwe rozmiary zjawiska są większe.

Z danych zawartych w tabeli nr 1 wynika, że liczby osób zatrzymanych za przekroczenie granicy wbrew przepisom prawa lub jego usiłowanie w latach 1998–2010 nie wykazywały stałej tendencji. W omawianym okresie ich wzrost odnotowano w latach 1998–2000, 2003, 2008, natomiast spadek w latach 2001–2002, 2004–2007, 2009, 2010. Owe wahania związane były z obowiązywaniem od lat 90-tych kilku ustaw utrudniających przekraczanie granicy (wizy) lub ubieganiem się o azyl, a także wejściem Polski do Unii Europejskiej i strefy Schengen. Czynniki te były barierą w podejmowaniu decyzji o przedostaniu się do naszego kraju.

Następnie, na podstawie analizy danych statystycznych Straży Granicznej, należało ustalić obywatelstwo osób najczęściej naruszających bezpieczeństwo naszych granic. Zostanie to przedstawione w przedziale czasowym od wejścia Polski do Unii Europejskiej do teraźniejszości. Informacje w tym zakresie przedstawia tabela nr 2.

Tabela 2. Obywatele państw najczęściej zatrzymywani przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy wbrew przepisom prawa lub jego usiłowanie w latach 2004–2010

L.p.	Państwo	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Razem
1.	Ukraina	1 884	1 388	1 224	1 046	2 872	1 528	1 269	11 211
2.	Polska	1 290	928	869	663	223	116	161	4 250
3.	Rosja	557	456	329	322	449	607	221	2 941
4.	Moldawia	276	355	342	151	267	123	78	1 592
5.	Wietnam	146	325	190	103	188	137	58	1 147
6.	Białoruś	101	98	69	58	242	150	97	815
7.	Gruzja	59	86	66	45	36	273	88	653
8.	Niemcy	133	101	137	199	68	5	8	651
9.	Chiny	218	66	69	54	74	69	9	559
10.	Słowacja	31	25	5	6	445	3	0	515

Źródło: <http://www.strazgraniczna.pl> oraz obliczenia własne.

Jak wynika z tabeli nr 2 zatrzymywani przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy wbrew przepisom prawa lub jego usiłowanie w omawianym okresie najczęściej byli obywatele Ukrainy, a zdecydowanie rzadziej obywatele innych państw. Należy przy tym podkreślić dominujący udział w naruszaniu bezpieczeństwa naszych granic obywateli krajów spoza Unii Europejskiej, a także zauważyć zaskakująco znaczny udział obywateli Polski.

Po ustaleniu państw, których obywatele najczęściej przekraczają polskie granice, należało ustalić miejsca ich zatrzymywania. Podobnie jak poprzednio, zostanie to przedstawione w przedziale czasowym od wejścia Polski do Unii Europejskiej do teraźniejszości. Informacje w tym zakresie przedstawia tabela nr 3.

Tabela 3. Miejsca zatrzymywania przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy wbrew przepisom prawa lub jego usiłowanie w latach 2004–2010

Rok	Granica zewnętrzna UE	Granica wewnętrzna UE	Terytorium Polski
2004	1 085	4 592	85
2005	1 384	3 007	135
2006	1 464	2 393	143

2007	1 307	1 913	2
2008	3 452	2 096	249
2009	1 561	1 849	171
2010	1 361	988	0
Razem	11 614	16 838	785

Źródło: <http://www.strazgraniczna.pl>

Dane zawarte w tabeli nr 3 wskazują, że w ostatnich latach najczęściej naruszane są granice wewnętrzne Unii Europejskiej (czyli z Litwą, Słowacją, Czechami i Niemcami), następnie granice zewnętrzne (czyli z Rosją, Białorusią i Ukrainą). Najrzadziej nielegalni migranci zatrzymywani są na terytorium naszego kraju. Jest to nieco zaskakujący wynik, gdyż wydaje się, że granica zewnętrzna powinna być z natury rzeczy najbardziej forsowana w celu przedostania się do krajów Unii Europejskiej. Przedstawione informacje mogą świadczyć, że (tylko) niektórzy imigranci, którym udało się różnymi sposobami przedostać nielegalnie do krajów Unii, byli zatrzymywani podczas swoich podróży po tych państwach.

Powyższe informacje wskazują, że nielegalne przekroczenie granicy posiada swoją specyfikę (dynamikę, strukturę sprawców, geografie popełnianych czynów). Strażnicy graniczni podkreślają, że pomimo ich wyteżonej pracy, przy użyciu nowoczesnej techniki nie wszystkie nielegalne przekroczenia są ujawniane, gdyż wielu imigrantom udaje się ukryć i przedostać ukrytych w skrytkach w samochodach ciężarowych. Ponadto, części z nich udaje się wjechać do Polski na podstawie fałszywych dokumentów, czego statystyki nie odnotowują.

Poza omówionym nielegalnym przekraczaniem granicy, jak wynika z informacji Straży Granicznej⁵, zachowania o charakterze przestępczym związane z nielegalną imigracją stanowią także:

- wyłudzenie wiz w konsulatach RP w innym celu niż deklarowany we wniosku. Odnotowano występowanie przez obywateli innych krajów o wizy turystyczne, służące następnie do nielegalnej imigracji oraz do prowadzenia

5 Zagrożenia i tendencje związane z nielegalną migracją zidentyfikowane w I półroczu 2009 r., Biuro Analiz Strategicznych Komendy Głównej Straży Granicznej, Warszawa, sierpień 2009, s. 1–7; Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2009 roku, MSWiA, s. 66, http://bip.mswia.gov.pl/portal/bip/197/18405/Raport_o_stanie_bezpieczenstwa.html

Przedstawione informacje potwierdzają też inne raporty i sprawozdania: Notatka informacyjna na temat zjawiska wykorzystywania wiz studenckich w celu nielegalnej migracji, Opracowano w Wydziale Analiz BAS KG SG, lipiec 2008, s. 1–4; Sytuacja na granicy polsko-ukraińskiej w 2008 r., Warszawa, luty 2009 r.; Społeczność ormiańska w Polsce. Polityka migracyjna Armenii. Raport, Wydział Analiz Migracyjnych, Departament Polityki Migracyjnej, MSWiA, Warszawa, sierpień 2009; Nielegalna migracja obywateli państw afrykańskich w 2009 r., Sztab Komendanta Głównej SG, Warszawa, kwiecień 2010.

handlu przygranicznego lub przemytu towarów⁶, w tym akcyzowych (wymagających wielokrotnego przekraczania granicy). Polskie wizy wyłudzano najczęściej w konsulatach RP na Ukrainie, w Mołdowie i w Rosji;

- posługiwanie się przez obywateli różnych państw polskimi sfalszowanymi wizami lub oryginalnymi, ale uzyskanymi na podstawie fałszywych dokumentów. Zachowania polegały na fałszowaniu polskich wiz pracowniczych, bądź ich wyłudzeniu na podstawie wcześniej sfalszowanych tzw. przyrzeczeń wydania zezwolenia na pracę cudzoziemca na terytorium RP⁷. Ustalono, że takimi dokumentami posługiwali się obywatele Pakistanu, Tajlandii, Indii, Nepalu, Sri Lanki i Afganistanu. Wykorzystywano także oryginalne dokumenty tożsamości innych osób, głównie obywateli Nigerii oraz polskie dowody osobiste – przez obywateli Ukrainy w celu wyjazdu do Wielkiej Brytanii. Problem stanowi więc posługiwanie się cudzym legalnym dokumentem oraz pochodzącym z kradzieży (np. dokumentów in blanco, w tym naklejek wizowych, paszportów tymczasowych z ambasady RP w Skopje w 2009 r.);
- przesyłanie pocztą lub poprzez kuriera pomiędzy państwami dokumentów podróży (oryginalnych lub sfalszowanych). Straż Graniczna zatrzymuje obywateli Nigerii i Chin, którzy, jak się okazuje podczas kontroli, posiadają przy sobie także dokumenty innej osoby (paszporty, prawa jazdy, karty pobytu). Ujawnione przesyłki pocztowe zawierały paszporty nigeryjskie ze zmienionymi danymi osobowymi i innymi fotografiami;
- tworzenie łańcuchów osób pośredniczących w wyłudzeniu wiz lub innych dokumentów potwierdzających cel podróży (np.: zaproszenia, vouchery, bilety, dokumenty potwierdzające przyjęcie na studia). Odnotowano działalność grupy przestępczej zajmującej się handlem fałszywymi dokumentami, np. „oświadczeniami o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi” i wystawianiem przez nieistniejących pracodawców umów o dzieło;

Straż Graniczna odnotowuje także⁸, jak to określa, „pseudolegalne formy nielegalnej migracji i legalizacji pobytu w RP”. Zalicza do nich:

- zawieranie fikcyjnych związków małżeńskich, zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami, w celu zalegalizowania pobytu imigranta na terenie naszego

6 Najczęściej przemycane towary stanowią: papierosy, alkohol, narkotyki, broń, dobra kultury, dewizy i samochody.

7 Należy podkreślić bardzo wysoką jakość ujawnianych fałszerstw dokumentów. Do produkcji falszyfikatów stosowany jest profesjonalny sprzęt poligraficzny i komputerowy, co utrudnia ich wykrywanie.

8 Zagrożenia i tendencje..., s. 7–9; Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2009 r., s. 66.

kraju lub innych państw Unii Europejskiej. Jak ustalono, dotyczyło to obywateli Wietnamu i Nigerii, Ukrainy, Armenii, Egiptu, Maroka, Algierii, Tunezji;

- rzekome podejmowanie nauki w polskich uczelniach przez obywateli krajów – źródeł wzmożonej migracji. Zachęta i ułatwienie możliwości studiowania, uczestnictwa w kursach na terenie Polski spowodowało duże zainteresowanie cudzoziemców nauką w naszym kraju. Dzięki temu uzyskiwali oni dosyć łatwo wizy studenckie umożliwiające wjazd do Polski i przedostanie się do innych krajów Europy Zachodniej. Takie zachowania występowały wśród obywateli Chin, Indii, Pakistanu, Bangladeszu, Nigerii, Nepalu, Kamerunu, Ukrainy, Białorusi, Maroka, Turcji, Tunezji i Uzbekistanu. Odnotowano działalność grupy przestępczej zajmującej się organizowaniem nielegalnego przekraczania granicy takim pseudostudentom. Na terenie Białegostoku jedna z uczelni prowadziła rekrutację kandydatów z krajów podwyższonego ryzyka migracyjnego. Było to możliwe, na podstawie umowy tej uczelni w zakresie wymiany studentów z odpowiednią uczelnią w Wielkiej Brytanii, która ułatwiała ich nielegalną migrację. Korzystali z tego głównie obywatele Indii⁹;
- przyjazdy do Polski cudzoziemców zgłaszających chęć podjęcia pracy na terenie naszego kraju. Liberalizacja przepisów dotyczących podejmowania pracy przez obywateli Ukrainy, Rosji i Białorusi spowodowała nasilanie się wyłudzeń wiz zezwalających na wykonywanie pracy. Ich sprawcami byli najczęściej obywatele Ukrainy, którzy posiadając taką wizę, wykorzystywali ją do przedostawania się do innych krajów UE, podejmowania nielegalnie pracy (na podstawie „Oświadczenia o zamiarze powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcowi”) lub do przemytu „mrówczego” lub handlu przemyconymi towarami akcyzowymi;
- adopcja i potwierdzanie ojcostwa dzieci cudzoziemców przez obywateli polskich. Sposób działania polegał na znalezieniu dorosłego Polaka, składającego następnie oświadczenie woli o uznaniu cudzoziemskiego dziecka za swoje (nie będąc jego biologicznym ojcem). Na tej podstawie wystawiano niezgodne z prawdą poświadczenie aktu urodzenia, dzięki czemu dziecko uzyskiwało obywatelstwo polskie, a matka z tego tytułu mogła ubiegać się o zezwolenie na pobyt w Polsce. Praktyka ta stosowana była najczęściej przez obywateli Wietnamu;

⁹ W perspektywie zjawisko może się nasilać. Dynamika rozwoju szkół prywatnych może spowodować zainteresowanie się grup przestępczych tą częścią działalności. Zob.: Notatka informacyjna..., s. 4.

- składanie wniosków o uzyskanie statusu uchodźcy w RP. Metoda ta polegała na złożeniu przez cudzoziemców stosownego wniosku powodującego wszczęcie procedury uchodźczej, co powodowało legalizację ich pobytu w Polsce. Często, niemalże natychmiast po tym opuszczali ośrodki uchodźcze i usiłowali pokonać granicę z Niemcami, by dostać się do Niemiec, Francji, Belgii, Szwecji, Szwajcarii, Austrii;
- podrabianie pieczęci kontroli granicznej potwierdzających zgodny z prawem okres pobytu na terenie krajów Unii Europejskiej, umożliwiający ponowne uzyskiwanie wizy (głównie obywatele Ukrainy);
- podawanie się za obywateli innych państw (zjawisko zamiany obywatelstwa) zmierzające do uzyskania prawa legalnego pobytu w UE. Dotyczy to głównie państw, w których toczą się wojny, dzięki czemu łatwiej jest uzyskać prawo do azylu, np. obywatele Somalii¹⁰.

Pozytywne jest to, że w ostatnich latach Straż Graniczna nie odnotowała napływu przedstawicieli organizacji terrorystycznych podających się za migrantów/uchodźców, ale jest to zagrożenie perspektywiczne w związku z wyłudzaniem wiz, wchodzeniem cudzoziemców w procedury uchodźcze¹¹.

Jak wynika z analiz Straży Granicznej, w realizacji nielegalnych i pseudolegalnych form nielegalnej imigracji i legalizacji pobytu w RP poważną rolę odgrywa Internet. Stał się miejscem ogłoszeń dotyczących zakupu różnych dokumentów (umożliwiających wjazd lub pobyt na terenie określonego państwa) oraz poszukiwania osób chętnych do podjęcia nielegalnej pracy, fikcyjnych małżeństw.¹²

Z informacji uzyskanych od funkcjonariuszy Straży Granicznej wynika, że najczęściej przeciwko imigrantom wszczynane są postępowania w sprawach dotyczących:

a) przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu:

- art. 264 § 2 kk. – przekroczenie granicy wbrew przepisom przy użyciu przemocy, groźby, podstępu lub we współdziałaniu z innymi osobami,
- art. 264 § 3 kk. – organizowanie przekroczenia granicy wbrew przepisom,
- art. 264 § 3 kk. i art. 258 kk. – organizowanie przekroczenia granicy wbrew przepisom działając w związku lub zorganizowanej grupie mających na celu przestępstwo,

10 Nielegalna migracja obywateli państw afrykańskich w 2009 r..., s. 7.

11 Zagrożenia i tendencje..., s. 10.

12 *Ibidem*, s. 10,

- art. 264a kk. – ułatwianie innej osobie pobytu na terenie RP,
 - art. 18 § 3 kk. w zw. z art. 264 kk. – udzielanie pomocy w przekraczaniu granicy wbrew przepisom;
- b) przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów:
- art. 270 kk. – fałszerstwo dokumentu lub używanie takiego dokumentu,
 - art. 271 – 273 kk. – poświadczenie nieprawdy w dokumencie, wyłudzenie takiego poświadczenia,
 - art. 275 kk. – posługiwanie się dokumentem innej osoby lub bezprawne przewożenie takiego dokumentu;
 - art. 277 – niszczenie znaków granicznych.
- c) przestępstw przeciwko działalności instytucji państwowych i samorządu terytorialnego:
- art. 229 kk. – udzielanie korzyści materialnych;
- d) przestępstw przeciwko (obecnie) wolności, dawniej przeciwko porządkowi publicznemu:
- obecnie art. 189a kk. (dawniej art. 253 § 1 kk.) – handel ludźmi;
- e) przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu:
- art. 258 kk. – udział w związku lub zorganizowanej grupie mających na celu przestępstwo;
- g) przestępstw z innych ustaw:
- kodeks karny skarbowy (w tym przestępstwa skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji, a także przeciwko obowiązkom celnym oraz zasadom obrotu z zagranicą towarami i usługami) – art. 54–96 kks.,¹³
 - ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii,
 - ustawa o broni, amunicji i materiałach wybuchowych,
 - ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Powyższe informacje wskazują, że spośród wymienionych czynów przewidzianych w kodeksie karnym kategorii przestępstw najczęściej naruszających bezpieczeństwo granic stanowią te dotyczące ochrony porządku publicznego i wiary-

13 Oprócz wymienionych przestępstw problem stanowią też wykroczenia skarbowe.

godności dokumentów. Problem stanowią także, przewidziane w kodeksie karnym skarbowym, przestępstwa przemytnicze wielu towarów. Popęłnianiu wymienionych czynów sprzyja też opłacona przychylność niektórych funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Z informacji uzyskanych od funkcjonariuszy Straży Granicznej wynika, że na granicy polsko–ukraińskiej najczęściej dochodzi do popełniania przestępstw przeciwko dokumentom, a na granicy polsko–litewskiej – do nielegalnego przekraczania granicy. Jest to związane z istnieniem szlaków przerzutowych z Azji i Europy Wschodniej przez Ukrainę, Białoruś, Obwód Kaliningradzki na Litwę, a potem do Polski i innych państw Unii Europejskiej.

Omawiane zachowania są jednym z elementów przestępczości granicznej, czyli zachowań związanych z naruszaniem bezpieczeństwa fizycznego i ekonomicznego granicy państwa. Dlatego współcześnie ze względu na szeroki zakres czynów i jego różnorodne formy można pokusić się o wprowadzenie do kryminologii nowej kategorii przestępczości, zwanej przestępczością związaną z nielegalną imigracją. Mogłaby ona stanowić: „całokształt przestępstw obejmujących niezgodne z prawem zachowania związane z przekroczeniem granicy lub pobytem lub przemieszczaniem się wbrew przepisom prawa po obszarze Polski”. Znając jej środowisko, można by kompleksowo monitorować fenomen czynów i ich powiązania, poznawać etiologię, a następnie na tej podstawie podejmować dalsze, dostosowane do zmieniającej się rzeczywistości przedsięwzięcia zaradcze. Można uznać, że kryminogenność tej rozległej grupy czynów zasługuje na szczególną uwagę, również w kontekście ochrony różnych, w tym ekonomicznych, interesów Unii Europejskiej.

3. Kodeks karny wobec zachowań związanych z nielegalną migracją

Po ustaleniu przestępstw związanych ze zjawiskiem nielegalnej imigracji występujących na terenie Polski, w tym miejscu rozważań należało ustalić, czy i w jaki sposób nasze państwo dostrzegało zagrożenia wynikające z nielegalnej imigracji, czy elastycznie reagowało na nie środkami karnoprawnymi?

Przystępując do analiz prawa karnego dotyczącego przestępstw związanych z nielegalną imigracją należy przypomnieć, że poprzednio obowiązujący kodeks karny z 1969 r.¹⁴ przewidywał w art. 288 przestępstwo nielegalnego przekroczenia granicy. Stanowił on, że karalne jest przekroczenie granicy PRL bez wymaganego zezwolenia. Czyn zagrożony był karą pozbawienia wolności do lat 5. Jedynie w wypadku mniejszej wagi zagrożony był karą pozbawienia wolności do roku lub ogra-

14 Ustawa z dnia 19.04.1969 r. – Kodeks karny, Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.

niczenia wolności lub grzywny. W świetle tego przepisu „wymagane zezwolenie” stanowił odpowiedni dokument (paszport, wkładka paszportowa, dokument podróży, przepustka turystyczna). Nielegalne przekroczenie polegało też na przekroczeniu granicy w miejscu do tego nieprzeznaczonym (czyli poza przejściem granicznym)¹⁵. Należy zauważyć, że ów przepis nie służył zwalczaniu nielegalnej imigracji do Polski, bo takiej, w dzisiejszym znaczeniu, po prostu wówczas nie było. Służył raczej przeciwdziałaniu i zwalczaniu ucieczek z socjalistycznego kraju.

Już w wolnej Polsce, w 1990 r. uchwalono ustawę o ochronie granicy państwowej¹⁶. Jej przyjęcie było oczekiwane ze względu na przemiany ustrojowe Polski, jak też postulowanej od lat potrzeby „uregulowania prawnego reżimu ochrony granic terytorium państwowego RP”.¹⁷ Omawiana ustawa przewidywała, że przekraczanie granicy państwowej może odbywać się wyłącznie przez przeznaczone do tego przejścia graniczne na podstawie stosownych dokumentów. Natomiast przekraczanie granicy poza ustalonymi przejściami mogło następować tylko na podstawie porozumień zawartych z państwami sąsiednimi (art. 14 ust. 1 i ust. 2). Ponadto, art. 15 ustawy przewidywał obowiązek kontroli granicznej, któremu powinny być poddać się osoby przekraczające granice (np. udzielanie wyjaśnień związanych z przekraczaniem granicy, kontrola bagażu i środków transportu, kontrola osobista). Omawiana ustawa nie miała charakteru karnoprawnego, bowiem nie przewidywała przestępstwa nielegalnego przekroczenia granicy. Przyjęto bowiem, że nadal najodpowiedniejszym miejscem kryminalizacji tego czynu pozostanie kodeks karny.

Przeobrażenia zachodzące w zjawisku nielegalnej imigracji od początku lat 90-tych wymusiły na ustawodawcy zmiany. Nastąpiły one wraz z uchwaleniem i wejściem w życie kodeksu karnego z 1997 r.¹⁸ Przesłpstwo nielegalnego przekroczenia granicy zostało przewidziane w nim w art. 264. Czyny zabronione, w świetle tego przepisu, stanowiły:

- przekroczenie wbrew przepisom granicy RP (zagrozone karą grzywny, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2) – § 1,
- przekroczenie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej z użyciem przemocy, groźby, podstępu lub we współdziałaniu z innymi osobami (zagrozone karą pozbawienia wolności do lat 3) – § 2,

15 I. Andrejew, Kodeks karny. Krótki komentarz, Warszawa 1988, s. 255; W. Kubala, Przesłpstwo nielegalnego przekroczenia granicy PRL. Wybrane zagadnienia prawne i kryminologiczne, „Zeszyty Naukowe ASW” 1974, nr 7, s. 107–115.

16 Ustawa o ochronie granicy państwowej z 12 X 1990 r., Dz.U. Nr 78, poz. 1049.

17 W.J. Modrakowski, Ucieczki z PRL – kto, jak, dlaczego? (aspekty prawno-kryminologiczne), Warszawa 1992, s. 9.

18 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.

- organizowanie innym osobom przekroczenia wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej (zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5) – § 3.

Zatem w kodeksie karnym z 1997 r., w porównaniu z kodeksem z 1969 r. zakres kryminalizacji czynów związanych z przekroczeniem granicy został rozszerzony o typ kwalifikowany (§ 2) i nowy typ przewidujący, w pewnym sensie, zachowania związane z udzielaniem pomocy przy nielegalnym przekraczaniu granicy (§ 3).

Istota tego przestępstwa polegała na:

- przekraczaniu granicy RP wbrew przepisom, co oznaczało przekraczanie bez odpowiednich dokumentów (braku właściwych dokumentów uprawniających do przekroczenia granicy lub braku aktualności lub braku autentyczności dokumentu)¹⁹ lub w miejscu do tego nieprzeznaczonym, tj. poza przejściem granicznym, a także bez poddania się obowiązkowi kontroli granicznej (osobistej lub bagażu)²⁰. Owe naruszenia stanowiły, *a contrario*, warunki legalnego przekroczenia granicy przewidziane w tamtym czasie przez art. 15 ustawy o ochronie granicy państwowej z 1990 r.;
- stosowaniu różnych niebezpiecznych sposobów i środków przekraczania granicy. Stanowiły je: przemoc (używanie siły fizycznej, zarówno wobec symbolu granicy – szlabanu, jak i wobec funkcjonariuszy Straży Granicznej), groźba (oddziaływanie psychiczne poprzez zastraszanie pozbawieniem życia, zdrowia, mienia funkcjonariuszy Straży Granicznej), podstęp (wprowadzenie w błąd funkcjonariuszy Straży Granicznej co do swojej sytuacji prawnej i faktycznej), współdziałanie z innymi osobami (współdziałanie z co najmniej dwiema innymi osobami, które wspólnie nielegalnie przekraczają granicę lub tylko udzielają im w tym pomocy, np. poprzez organizowanie środków transportu)²¹. Kryminalizacja tego zachowania była wynikiem coraz częściej występujących siłowych naruszeń bezpieczeństwa granicy oraz współdziałania, w tym za opłatą, również funkcjonariuszy Straży Granicznej w nielegalnym przekraczaniu granicy;
- organizowaniu innym osobom przekraczania granicy Rzeczypospolitej Polskiej. Przyjęcie tej regulacji było rezultatem powstawania sieci osób zaangażowanych w nielegalne przekraczanie granicy, będących niejednokrotnie udziałem zorganizowanych grup, jak też pojedynczych osób (np. mieszkań-

19 Z. Cwiąkowski, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–227 kk., Kraków 1999, s. 964.

20 *Ibidem*, s. 964, R. Góral, Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 1998, s. 343.

21 Szerzej: R. Góral, s. 315; Z. Cwiąkowski, *op. cit.*, s. 965–966; M. Klek, Przestępstwo nielegalnego przekroczenia granicy w nowym kodeksie karnym, Kętrzyn 1999, s. 12–13.

ców terenów przygranicznych, dobrze znających okolice, sytuację panującą na granicy, procedury i słabości ich realizacji). Znamię „organizuje innym osobom” zdaniem Z. Ćwiąkalskiego²² oznacza następujące czynności: zbieranie informacji o sytuacji na granicy (sposoby ochrony, jej mankamenty), opracowywanie trasy (przejście, zielona granica) i sposobu przerezu migranców, zbieranie osób zainteresowanych przedostaniem się do innych państw, pobranie od nich opłat, zorganizowanie dokumentów, zorganizowanie środków transportu (wodnych, lądowych). Cytowany autor słusznie zauważa, że organizowanie obejmuje także etap przygotowania do przekroczenia granicy. Samo przejście przez granicę jest tylko ostatecznym, finalnym elementem przestępstwa, natomiast jego efektywne dokonanie poprzedza szereg czynności poprzedzających. Zatem, tak jak jest to przy przygotowaniu, może mieć ono charakter rzeczowy (zbieranie narzędzi, środków, dokumentów), jak i personalny (wejście w porozumienie z inną osobą). Ile osób bierze udział w organizowaniu nielegalnego przekraczania? Tego ustawodawca nie precyzuje. Istota czynu spoczywa w dokonywaniu czynności zwanych organizowaniem. Nie jest zatem ważna liczba sprawców. Należy uznać, że zachowanie owo dotyczy zarówno osób działających indywidualnie, jak i wieloosobowo (np. w grupach przestępczych) dokonujących czynności umożliwiających nielegalne przekroczenie granicy.

W tym miejscu należy zauważyć, że ustawodawca, uchwalając kodeks karny z 1997 r. w sposób właściwy zareagował na przemiany związane z dokonywaniem nielegalnym przekroczeniem granicy, polegające głównie na siłowym działaniu sprawców oraz zorganizowanych formach przerezu imigrantów. Ponadto ustawodawca dostrzegł kształtowanie się swoistego procederu związanego z migracją. Może nastąpiło to zbyt późno, gdyż nasilenie takich zachowań Straż Graniczna odnotowywała już od początku lat 90-tych.

Kolejne zmiany w prawie karnym związane z nielegalnym przekraczaniem granicy nastąpiły w 2004 r.²³ Polegały na podwyższeniu zagrożenia karnego (od 6 miesięcy do 8 lat) za organizowanie innym osobom przekraczania granicy RP (art. 264 § 3 kk.). Realizowały funkcję represyjną i prewencyjną (prewencji negatywnej) prawa karnego.

Następną nowelizację prawa karnego w omawianym okresie odnotowano w 2005 r.²⁴ Jej skutkiem była zmiana kategorii czynu polegającego na przekroczeniu granicy z przestępstwa na wykroczenie. Zachowanie to uregulowano w art. 49a ko-

22 Z. Ćwiąkalski, *op. cit.*, s. 963.

23 Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny i innych niektórych ustaw z dnia 16.04. 2004 r., Dz.U. Nr 93, poz. 889.

24 Art. 3 ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw z dnia 22.04.2005 r., Dz.U. Nr 90, poz. 757.

deksu wykroczeń²⁵ i zagrożono karą grzywny. Taka regulacja była wynikiem zmian w sytuacji prawnej granic Polski po jej wejściu do UE (brak granic z niektórymi sąsiednimi państwami, natomiast ich istnienie z Białorusią, Ukrainą i Rosją), status czynu jako wykroczenia w państwach Unii sąsiadujących z Polską²⁶ oraz formalny tylko charakter naruszenia granicy²⁷. W wyniku zmian art. 264 kk. w obecnym kształcie posiada tylko dwa paragrafy:

- przekroczenie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej z użyciem przemocy, groźby, podstępem lub we współdziałaniu z innymi osobami (zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 3) – § 2,
- organizowanie innym osobom przekroczenia wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej (zagrożone karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8) – § 3.

Aktualnie, poza brakiem § 1, zaostrzeniem kary w § 3, istota nielegalnego przekroczenia granicy pozostaje bez zmian, tj. tak, jak przedstawiono wcześniej²⁸.

Nabywane doświadczenia oraz uzyskiwana wiedza organów zajmujących się ochroną bezpieczeństwa granic, zarówno polskich, jak i innych państw, związane z poznawaniem mechanizmów organizowania przerzutu imigrantów, ukazały, że proceder związany z nielegalną imigracją jest bardzo dobrze rozwinięty i obejmuje także inne zachowania stanowiące kolejne etapy następujące już po przekroczeniu granicy. Ustalono, że po przekroczeniu granicy wobec wielu nielegalnych imigrantów podejmuje się czynności zmierzające do legalizacji ich pobytu. W związku z tym dokonano kryminalizacji takich zachowań, przewidując w 2004 r.²⁹ w kodeksie karnym art. 264a. Przepis ten został wprowadzony do porządku prawnego w wyniku przyjęcia przez Polskę Decyzji Ramowej Rady z dnia 28 listopada 2002 r. w sprawie wzmocnienia systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu³⁰ oraz Dyrektywy Rady 2002/90/WE z dnia 28 listopada 2002 r. definiującej ułatwianie nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu³¹.

W świetle art. 264a § 1 kk. przestępstwo polega na umożliwieniu lub ułatwieniu innej osobie pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom

25 Ustawa – kodeks wykroczeń z 20 V 1971 r., tekst jedn. z dnia 12.08. 2007 r., Dz.U. Nr 109, poz. 756.

26 B. Kurzępa, Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2008, s. 211.

27 T. Bojarski, Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, (w:) T. Bojarski (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2009, s. 119.

28 Zob. też M. Jachimowicz, Nowe zasady odpowiedzialności za nielegalne przekroczenie granicy RP, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 5, s. 56–61.

29 Ustawa z dnia 16.04.2004 r. o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 93, poz. 889.

30 Dz. Urz. WE L 328/1, s. 61–62, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32002F0946:PL:PDF>

31 Dz. Urz. WE L 328/1, s. 64–65, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32002L0090:PL:PDF>.

w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Czyn został zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Art. 264a § 2 kk. przewiduje natomiast możliwość zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienia od jej wymierzenia w wyjątkowych wypadkach, np. nieosiągnięcia przez sprawcę korzyści majątkowej.

Istota przestępstwa z art. 264a kk. polega na podejmowaniu przez sprawcę tylko takich czynności, które umożliwiają lub ułatwiają przebywanie innej osoby na terytorium RP, który jest sprzeczny z obowiązującym prawem („wbrew przepisom”). Logika nakazuje przyjąć, że owe czynności dokonywane będą wobec cudzoziemca (choć przepis na to wyraźnie nie wskazuje³²), który po przekroczeniu granicy nie ma prawa przebywać na terenie Polski.

Skryminalizowane czynności stanowią: ukrywanie osoby nielegalnie przebywającej na obszarze naszego kraju³³, wynajem na jej rzecz mieszkania³⁴, zatrudnienie cudzoziemca bez pozwolenia na pracę³⁵, dokonywanie nielegalnego meldunku³⁶, organizowanie środków transportu³⁷ i dokumentów oraz odzieży³⁸. Stanowią one formy pomocnictwa do przebywania na obszarze Polski³⁹. Istotne, że karalne jest dokonywanie wymienionych czynności tylko w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Zatem zachowania dotyczące nielegalnego przekroczenia granicy, organizowania go innym osobom oraz ułatwiania pobytu na terytorium Polski zostały skryminalizowane w kodeksie karnym i stanowią, można rzec, pakiet przepisów karnoprawnych przeciwko nielegalnej imigracji. Są to przestępstwa najściślej związane z omawianym zjawiskiem⁴⁰. Oczywiście, wymienione wcześniej inne przestępstwa również wykazują powiązania z nielegalną imigracją poprzez formy działania w określonych strukturach (popelnianie ich w zorganizowanych grupach przestępczych), w określonym celu (handel ludźmi), przy pomocy określonych metod

32 Z. Ćwiąkalski, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–227 kk., Warszawa 2008, s. 1242.

33 M. Kalitowski, (w:) M. Filar (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2010, s. 1135.

34 M. Kalitowski, *op. cit.*, s. 1135., Z. Ćwiąkalski, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–227 kk., Warszawa 2008, s. 1241.

35 M. Kalitowski, *op. cit.*, s. 1135., J. Piórkowska–Flieger, (w:) T. Bojarski (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2011, s. 629

36 Z. Ćwiąkalski, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–227 kk., Warszawa 2008, s. 1241.

37 E. Pływaczewski, A. Sakowicz, (w:) A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222–316, T. II, Warszawa 2010, s. 535

38 Z. Ćwiąkalski, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do art. 117–227 kk., Warszawa 2008, s. 1242.

39 R.A. Stefański, Przystępstwo umożliwienia lub ułatwienia nielegalnego pobytu (art. 264a kk.), „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 11, s. 15.

40 Pozakodeksowe rozwiązania znajdują się, przede wszystkim, w art. 147 ustawy o cudzoziemcach z 2003 r. (zabór w celu przywłaszczenia lub przywłaszczenie dokumentu podróży dla cudzoziemca lub używanie go) i w art. 125 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z 2003 r. (zabór w celu przywłaszczenia lub przywłaszczenie zaświadczenia tożsamości albo dokumentu podróży przewidzianego w Konwencji Genewskiej lub używanie go).

i środków (np. fałszowanie dokumentów, posługiwanie się dokumentami innej osoby, przewożenie cudzego dokumentu). Jednakże ze względu na ograniczone ramy opracowania regulacje dotyczące fałszowania dokumentów (i innych nielegalnych zachowań z nimi związanych), handlu ludźmi, udziału w zorganizowanych grupach przestępczych czy korupcji zostaną pominięte.

4. Uwagi końcowe

Podsumowując, informacje przedstawione w niniejszym opracowaniu uprawniały do wyciągnięcia następujących wniosków:

1. W ciągu ostatnich 20 lat tendencje w zakresie imigracji do Polski ustabilizowały się. Ukształtowały się kierunki migracji (Azja, Afryka, kraje byłego Związku Radzieckiego – państwa Europy Zachodniej) oraz kraje pochodzenia imigrantów (Ukraina, Wietnam, Mołdawia, Białoruś, Chiny). Na tym tle Polska stanowi głównie kraj tranzytowy do lepiej rozwiniętych krajów Europy Zachodniej, zamieszkałych często przez diaspory migracyjne państw Unii Europejskiej. Jednakże w ostatnim czasie staje się też państwem docelowym dla obywateli Azji (głównie Chin, Wietnamu, Indii, Pakistanu, Afganistanu)⁴¹. Podejmowane przez lata przedsięwzięcia w zakresie ograniczania nielegalnej migracji przyniosły obserwowaną mniejszą skalę imigracji obywateli niektórych państw. Jest to wynikiem skutecznej współpracy Polski z organami państw sąsiednich, działalności Straży Granicznej, uszczelnienia naszych granic w związku z wejściem do strefy Schengen, a także coraz mniejszym zainteresowaniem imigracją spowodowanym skutkami światowego kryzysu gospodarczego (trudności w egzystencji nielegalnych imigrantów, problemy ze znalezieniem pracy). Obecnie spadek skali imigracji jest tendencją ogólnoeuropejską. Jednakże, niezależnie od skali zjawiska, zawsze towarzyszyło mu szereg zachowań przestępczych. Część z nich realizowana jest przed przekroczeniem granicy, część w trakcie, a pozostała – po przedostaniu się na teren Polski.

Sprawcami przestępstw są przede wszystkim imigranci – cudzoziemcy. Jednakże w orbicie ich działań są także obywatele innych państw niebędący imigrantami oraz obywatele polscy uczestniczący na różnych etapach (formy stadialne i zjawiskowe) tych przestępczych procedurów. Popelnienie przez nich przestępstw skutkuje naruszaniem wielu dóbr: wiarygodności dokumentów, bezpieczeństwa porządku publicznego, wolności człowieka, interesów ekonomicznych naszego kraju.

Współcześnie nielegalna imigracja posiada charakter dobrze zorganizowanej międzynarodowej działalności o charakterze kryminogennym. Duża mobilność organizatorów i sprawców procedury, ich pomysłowość w zakresie metod przerzu-

41 Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2009 r..., s. 65.

tu ludzi oraz doboru środków transportu, umiejętność dostosowania się do zmian w zakresie prawa i działalności organów państwowych (Straży Granicznej, Policji, Służby Celnej) oraz do sytuacji panującej w danym państwie (zarówno pochodzenia imigranta, jak i kraju przerzutu) sprzyja profesjonalizacji zachowań przestępczych i gwarantuje dużą skuteczność działań.

2. Omawiane przestępstwa (zakres czynów, sposoby ich dokonywania) w Polsce stanowią poważny problem. Ich przemiany ilościowe i jakościowe spowodowały potrzebę dostosowania prawa do zachodzących zmian. Oceniając z perspektywy czasu, należy stwierdzić, że polskie prawo karne starało się nadążać za zmianami w zjawisku nielegalnej migracji. Wynikały one z sytuacji wewnętrznej Polski (nasilenie zjawiska, jego negatywne następstwa) i międzynarodowej (wejście Polski do Unii Europejskiej i strefy Schengen, pozycji kraju tranzytowego dla cudzoziemców udających się do Europy Zachodniej). Chociaż nieraz decyzje ustawodawcy w tym zakresie były nieco spóźnione, były wymuszone przez struktury europejskie. Wydaje się, że szereg czynów związanych z nielegalną imigracją zostało skryminalizowanych, jednakże występują zachowania „pseudolegalne”, pozostające poza sferą prawa karnego.

W tym miejscu należałoby zauważyć, że nie tylko prawo karne jest pomocne w zwalczaniu tej przestępczości, ale także przede wszystkim prawo będące podstawą działań służby do tego powołanej i uprawnionej, czyli Straży Granicznej, która obecnie w ramach swoich uprawnień – posiada także prawo przeprowadzania kontroli legalności pobytu cudzoziemców na terytorium RP (samodzielnie lub we współdziałaniu z Policją, Urzędem Pracy, Urzędem Celnym, Urzędem Kontroli Skarbowej, Strażą Miejską, Strażą Rybacką, Strażą Ochrony Kolei i innymi instytucjami) oraz działań polegających na kontroli legalności wykonywania pracy przez cudzoziemców, prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców oraz powierzenia im pracy. Dzięki tym uprawnieniom od 2009 r. Straż Graniczna stała się „jedyną profesjonalną służbą migracyjną w Polsce, mogącą nie tylko rozpoznawać, ale także samodzielnie zwalczać wszystkie negatywne zjawiska migracyjne na terenie całego kraju”⁴².

Na zakończenie należy stwierdzić, że ustawodawstwo w zakresie nielegalnej imigracji częściowo ma polski rodowód, częściowo jest wynikiem implementacji prawa wspólnotowego. Ze względu na ich kompleksową przydatność nie ma to żadnego znaczenia. Istotne jest, że stanowi reakcję na nielegalne zjawisko, wymagające odpowiedniej, jednoznacznej, wspólnej i skoordynowanej reakcji wielu państw.

42 C. Zaborski, Służba migracyjna, „Straż Graniczna” 2010, nr 2, s. 13, http://www.strazgraniczna.pl/wps/wcm/connect/fa3bfb004310a8628d54ade24cc77332/Magazyn_2_10_2010.pdf?MOD=AJPERES

ПРЕСТУПНОСТЬ, СВЯЗАННАЯ С НЕЗАКОННОЙ ИММИГРАЦИЕЙ, В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕНЕНИЙ ЯВЛЕНИЯ И ПРАВА

В работе К. Лясковской рассматриваются отдельные проблемы преступности, связанной с незаконной иммиграцией иностранцев в Польшу. Отмечаются изменения, произошедшие в этом явлении и относящиеся к нему правовом регулировании на протяжении последних лет. Подчеркивается криминогенный характер иммиграции в Польшу и рассматривается реакция на нее польского права. Из статьи вытекает, что для иностранцев Польша является прежде всего транзитной страной на пути в другие страны Евросоюза, хотя во многих случаях она становится и местом назначения, особенно для жителей Азии. Установлено, что на ее территории иммигранты совершают преступления, представляющие угрозу для государственных интересов. К ним относится прежде всего незаконное пересечение границы, подделка документов, деятельность в организованных преступных группах. В отношении указанного преступного поведения польское государство предпринимало ряд правовых мер, направленных на криминализацию в первую очередь деяний, связанных с незаконным пересечением границы, а затем и с незаконным пребыванием иностранцев на территории Польши. Эти меры, к сожалению, часто оказывались запоздалыми на фоне масштабов развития и механизмов незаконной иммиграции, являющейся причиной совершаемых преступлений.

**CRIME CONNECTED WITH THE ILLEGAL IMMIGRATION IN THE CONTEXT
OF THE TRANSFORMATION OF THE PHENOMENON AND THE LAW**

The study is concerned with a discussion of selected problems of crime related to the illegal immigration of foreigners into Poland. It describes the evolution of the phenomenon and the law related to it over recent years. In addition, it illustrates the criminogenic nature of immigration to our country and the reaction of the Polish law to behaviour connected with it. The article shows that Poland is mainly a country of transit for foreigners heading towards other countries of the European Union, but it is also becoming the destination, especially for people from Asia. It was found that immigrants commit crimes affecting various interests of the Polish State, first of all, illegal crossing of the border, falsification of documents, and unlawful actions connected with organized crime structures. In the face of the behaviour mentioned above, the Polish state has taken legal steps designed, primarily, to criminalize the activities associated with illegal crossing of the border, and then with the illegal stays of foreigners in our country. These activities have, unfortunately, sometimes been a little too late in relation to the development of the scale and the mechanisms of illegal immigration and crimes related to it.

Key words:

Illegal immigration, crime, foreigners, Poland